

КАДРОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПОЛЬСЬКИХ І ЄВРЕЙСЬКИХ ШКІЛ В УКРАЇНІ ПРОТЯГОМ 20-30-х РОКІВ ХХ СТОЛІТТЯ

Усвідомлюючи важливість підтримки з боку неросійських народів, що населяли територію України, партія більшовиків у квітні 1923 року на XII з'їзді поклала початок політиці коренізації, що була спрямована на виховання кадрів корінної національності, формування партійного і державного апаратів з урахуванням національного фактора, а це, в свою чергу, вимагало забезпечення умов задля розвитку національних культур і національного життя в цілому.

У зв'язку з цим, постало питання про задоволення культурних потреб національних меншостей, що склали приблизно п'яту частину всього населення України.

У період коренізації відкривалися нові можливості щодо задоволення запитів національно-культурного будівництва для національних меншин в цілому, так і для розвитку польських та єврейських професійно-педагогічних закладів зокрема.

В цей період завдання національно-культурного будівництва для задоволення потреб національних меншин і зокрема справа становлення та розвитку професійно-педагогічної освіти була піднесена на рівень державної ваги.

Вагомий внесок у розвиток освітньо-культурної справи неукраїнського населення республіки внесли Всеукраїнські наради по роботі серед національних меншостей, а також чисельні конференції робітників культурно-просвітницької сфери самих представників національних меншин. Так, наприклад, 8 – 14 липня 1924 року у Києві відбулася Всеукраїнська конференція польських культосвітніх робітників, де було відмічено, що педагогічна кваліфікація вчителів із знанням польської мови була не високою: "В деяких округах 25% вчителів з нижчою освітою, і це в більш щасливих округах. На Поділлі ж відсоток вчителів з нижчою освітою досягає 46%. А тому головну увагу звернено на підвищення педагогічної кваліфікації старого та підготовку нового кадру вчителів". У зв'язку з цим, у поточному році було організовано центральні короткотермінові курси для польських учителів на 85 осіб; в Бердичеві було переведено окружні курси на 20 учителів; було намічено організацію та відкриття таких же курсів і по других округах. В Москву на курси по перепідготовці польських учителів з України було командировано 12 осіб. А саме головне – це те, що було намічено відкриття таких же курсів і по інших округах. На конференції було також відмічено, що цього ж поточного року (1924р.) було організовано трирічні польські педагогічні курси в Києві, на яких кількість слухачів в наступному навчальному році планувалось подвоїти.

Уважно також поставились делегати конференції до питання щодо підготовки вчителів. Підкресливши значні досягнення в цій галузі, конференція визнала головним нагальним завданням зазначеного періоду поступове поліпшення педагогічної підготовки на польських педагогічних курсах ім. Ф. Кона, які було відкрито в 1923 – 1924 навчальному році; учасники з великим задоволенням заслухали повідомлення про подвоєння кількості слухачів на курсах в наступному навчальному році.

Підсумовуючи роботу вище згаданої конференції слід зазначити, що делегати визнали таку роботу по перепідготовці вчителів епізодичною і недостатньою, і, тим самим, визнали за необхідне організацію постійних, систематичних групових робіт вчителів для якісного підвищення педагогічної кваліфікації.

Хоча тогочасне керівництво робило все можливе для забезпечення освітніх потреб стосовно національних меншин, а саме: прийняття і втілення на практиці відповідних законодавчих актів, збільшення державного фінансування, наполеглива робота Ради національних меншостей Наркомату освіти, Центральної Комісії у справах національних

меншостей та інших органів на рівні республіки і на місцях, але ця робота все ще залишала бажати кращого. Так, наприклад, на початку 1924 року на Поділлі налічувалось 85 польських шкіл, де навчалось 4335 дітей і викладав 131 учитель. З цієї кількості учителів 70 % педагогів не мали необхідної кваліфікації. Проходження відповідних курсів педагогічної перепідготовки призвело до підвищення їх кваліфікації. Так, у Кам'янецькому окрузі у 1926 – 1927 році з 42 педагогів – 22 мали вищу або середню освіту і лише 10 чоловік пройшли 1,5-місячні курси.

Водночас завдяки політиці керівництва, слід відмітити поступове зростання педагогічних кадрів нацменівської школи. Про це свідчить той факт, що у польських школах Вінницької та Київської областей у 1931 навчальному році учителів першого концентру було 367 чоловік, другого концентру – 121. А вже наступного навчального року їх кількість зросла до 487 та 159 чоловік відповідно. Цьому передувало відкриття при польському педтехнікумі у Києві у 1928 році однорічних курсів підготовки вчителів. До навчання приймалися особи, які закінчили профшколи. Курси утримувались на кошти КНО, що брав на себе забезпечення студентів стипендіями.

У 20-х роках продовжували розвиватись культурно-освітні заклади для євреїв. Так, наприклад, в усіх округах Поділля передбачалось організувати курси по перепідготовці єврейських педагогів, провести для них конференції єврейською мовою. Велика увага надавалась підготовці педагогічних кадрів для єврейських національних шкіл у Житомирі. Тут у 1921 році почали діяти Житомирські трирічні єврейські педагогічні курси. Кожен рік своєї діяльності вони випускали близько 20 педагогів для роботи в єврейських школах. Уявлення про організацію навчального процесу на Житомирських курсах нам дає навчальний план на 1923 – 1924 навчальний рік. Ним передбачалось 3 основні цикли дисциплін: соціальний, виробничий, педагогічний. При цьому дисципліни педагогічного циклу (складався з педології, семінару з соціального виховання, єврейської мови, музики, фізкультури та ін.) за кількістю годин на тиждень значно переважали над дисциплінами соціального і виробничого циклу. Крім того, існував практичний курс "Вивчення місцевого краю". Також з метою підготовки фахівців для єврейських шкіл в 1924 – 1925 навчальному році почав діяти Вінницький єврейський педагогічний технікум. На перший курс цього технікуму набиралися студенти з 3- циклів: політично-громадського, виробничого, педагогічного. З 1926 – 1927 навчальному році в Кам'янецькому ІНО розпочалося факультативне вивчення курсів єврейської мови і літератури.

Підготовка національних кадрів для польських і єврейських шкіл у 20 – 30-х роках ХХ століття здійснювалась Бердичівським польським робітфаком, Одеським німецьким інститутом народної освіти з відділами німецької та єврейської мов. Також діяв Київський польський інститут народної освіти, 5 єврейських відділень при різних вищих навчальних закладах. Крім того, працювало педагогічні технікуми: три – з єврейською мовою викладання, один – польський.

Разом з тим, активна робота, що здійснювалася в 20 – на поч. 30-х років у напрямку становлення та розвитку професійно-педагогічних освітніх закладів, в середині 30-х років ХХ століття зазнала необгрунтованої критики і почався процес її згортання. Професійно-педагогічні навчальні заклади з польською і єврейською мовами викладання або були переведені на викладання російською чи українською мовою або взагалі була припинена їх діяльність.

Отже, наведені факти переконливо свідчать про те, що процес коренізації сприяв як національно-культурному розвитку всіх етносів, що населяли територію України в цілому, так і кадровому забезпеченню освітніх закладів для національних меншин зокрема. Відбулися не тільки кількісні (зросла чисельність середніх спеціальних і вищих навчальних закладів для забезпечення потреб польської і єврейської національних меншин), а були відчутні і якісні зміни (активно велася перепідготовка старого педагогічного кадру і здійснювалася підготовка нового).